

УДК 005.954.6:334.012.61–022.51

DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/12.12>

Лукашова Л.В.

кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри менеджменту,

Київський національний торговельно-економічний університет

ДІАГНОСТУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ФАСИЛІТАЦІЇ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА РІЗНИХ РІВНЯХ УПРАВЛІННЯ

Статтю присвячено проблемі діагностування результатів фасилітації малого підприємництва на різних рівнях управління: загальнодержавному, регіональному та рівні територіальних громад. Визначено перелік державних та недержавних інституцій, що беруть участь у процесі фасилітації розвитку малого підприємництва. Дана характеристика основних недержавних інституцій-учасниць. На основі попередньої оцінки результатів фасилітації розвитку малого підприємництва, проведеної на прикладі Харківської області, виявлено «вузькі місця» діагностики та обґрунтовано перелік кількісних та якісних критеріїв діагностування результатів фасилітації. Для підвищення точності діагностики за кількісними параметрами розроблено систему показників результативності фасилітації розвитку малого підприємництва.

Ключові слова: фасилітація, мале підприємництво, мікропідприємництво, рівні управління, діагностика, результативність фасилітації.

Постановка проблеми. Мале підприємництво є найбільшим за кількістю прошарком суб'єктів підприємницької діяльності в Україні. Представляючи понад 99% усіх господарюючих суб'єктів [1], мале підприємництво, в той же час, є надзвичайно вразливим та незахищеним стосовно негативних факторів зовнішнього середовища, зокрема, змін в економіці та політиці, недосконалості нормативно-правового та

фінансово-кредитного забезпечення, браку висококваліфікованого персоналу. Враховуючи погіршення умов господарювання суб'єктів малого підприємництва з початку 2020 року, що пов'язано з поширенням COVID-19 в Україні та в світі, проблема фасилітації їх розвитку набуває все більшої актуальності. Під фасилітацією розвитку малого підприємництва варто розуміти сприяння розвитку підприємницької

діяльності шляхом надання суб'єктам малого підприємництва фінансово-кредитної, інформаційно-консультаційної, нормативно-правової підтримки, стимулювання інновацій та мінімізації господарських ризиків з метою підвищення ефективності їх господарської діяльності та соціально-економічної значущості в структурі національної економіки. Дослідження довели доцільність розподілу фасилітаційних заходів за наступними напрямками: економічні, соціальні, інформаційно-консультаційні, нормативно-правові, інноваційні, мотиваційні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження проблеми розвитку національного малого підприємництва зробили такі українські вчені як: Варналій З.С. [2], Семченко-Ковальчук О.Б. [3], Корогод І.В. [4], Орлова В.О. [5], Ткаченко Т.П. [6], Якушева О.В. [7], П'ятницька Г.Т., Ігнат'єва І.А. [8] та ін. Проте, слід зазначити, що поза увагою сучасної наукової думки залишаються питання підвищення ефективності господарської діяльності малого підприємництва, а, отже, об'єктивною є необхідність комплексних фундаментальних досліджень проблеми фасилітації розвитку малого підприємництва, зокрема, діагностування її результатів.

Метою дослідження є розробка методики діагностування результатів фасилітації малого підприємництва за рівнями управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою підвищення ефективності господарської діяльності національного малого підприємництва діагностика результатів його фасилітації шляхом здійснення постійного моніторингу та подальшого аналізу повинна здійснюватися на всіх рівнях управління: на загальнодержавному, обласному (регіональному) та рівні місцевих територіальних громад (окремих населених пунктів).

Слід зауважити, що однією з основних проблем фасилітації малого підприємництва в Україні була і залишається її непристосованість до потреб кінцевого одержувача, тобто відсутність адресності. На різних рівнях управління спостерігається відмінне коло потреб кінцевих адресатів, якими є окремі СМП, їх об'єднання та мережі (наприклад ті, що створені на засадах франчайзингу).

Станом на початок квітня 2020 року в Україні затверджено стратегії розвитку у 19 областях та 400 об'єднаних територіальних громадах [9].

Схема фасилітації малого підприємництва в Україні за рівнями управління представлена на рис. 1.

Позитивним результатом фасилітації розвитку малого підприємництва є покращання таких кількісних та якісних характеристик як кількість суб'єктів малого та мікропідприємництва, рівень зайнятості населення за рахунок суб'єктів малого підприємництва, фінансова результативність та ефективність господарської діяльності суб'єктів малого підприємництва, імідж підприємця, роль малого підприємництва в структурі національної економіки, рівень розвитку інфраструктури малого підприємництва тощо. Діагностика результатів фасилітації малого підприємництва на всіх рівнях управління включає кількісну та якісну оцінку вхідних та вихідних параметрів фасилітаційного процесу, а саме: обсягів та структури наданої допомоги

у всіх її проявах, а також результатів фасилітації у вигляді визначених кількісних та якісних характеристик. Складність проведення діагностики результатів фасилітації полягає у неможливості виділення впливу винятково фасилітаційних факторів на господарську діяльність суб'єктів малого підприємництва з-поміж множини факторів, в т.ч. і нефасилітаційного походження (До факторів, що не мають жодного відношення до фасилітації розвитку малого підприємництва в цілому та окремих СМП, можна віднести політичні фактори, демографічні фактори, історико-культурні, фактор ризику тощо. Процес фасилітації під впливом даної групи факторів, що може мати місце в окремих випадках, є опосередкованим та не має цільового спрямування на позитивний результат.). В даному випадку, як приклад, здійснено діагностику результатів фасилітації у вигляді систематизації, порівняння і співставлення обсягів фасилітаційних заходів та отриманих вихідних результатів на регіональному рівні (табл. 2).

Слід зауважити, що перелік застосованих методів оцінки результатів фасилітації розвитку малого підприємництва може варіюватися в залежності від розмаїття фасилітаційних заходів, повноти наявної інформації та ресурсів і можливостей задіяної аналітичної служби.

Вищевикладене дало змогу дійти висновку про необхідність визначення ключових кількісних та якісних параметрів, що можуть застосовуватися для діагностики результатів фасилітації малого підприємництва на всіх рівнях управління (табл. 3).

На основі аналізу кількісних параметрів фасилітації розвитку малого підприємництва можуть бути розраховані показники результативності: абсолютне відхилення кількості суб'єктів малого підприємництва (в т.ч. мікропідприємництва) в країні/регіоні/територіальній громаді за період, в якому проводилися фасилітаційні заходи, одиниць; кількість новостворених суб'єктів малого підприємництва (в т.ч. мікропідприємництва) в країні/регіоні/територіальній громаді за період, в якому проводилися фасилітаційні заходи, одиниць; частка новостворених суб'єктів малого підприємництва (мікропідприємництва) в країні/регіоні/територіальній громаді в загальній кількості суб'єктів підприємництва, %; абсолютне відхилення кількості новостворених суб'єктів малого підприємництва (мікропідприємництва) в країні/регіоні/територіальній громаді за період та кількості знятих з реєстрації суб'єктів малого підприємництва (мікропідприємництва) за той же період, одиниць; абсолютне відхилення доходів суб'єктів малого підприємництва (мікропідприємництва) в країні/регіоні/територіальній громаді за період, в якому проводилися фасилітаційні заходи, тис. грн.; абсолютне відхилення прибутку до оподаткування суб'єктів малого підприємництва (мікропідприємництва) в країні/регіоні/територіальній громаді за період, в якому проводилися фасилітаційні заходи, тис. грн.; абсолютне відхилення чистого прибутку суб'єктів малого підприємництва (мікропідприємництва) в країні/регіоні/територіальній громаді за період, в якому проводилися фасилітаційні заходи, тис. грн.; частка прибуткових суб'єктів малого підприємництва (мікропідприємництва) в країні/регіоні/територіальній громаді станом на кінець періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, %; абсолютне відхилення

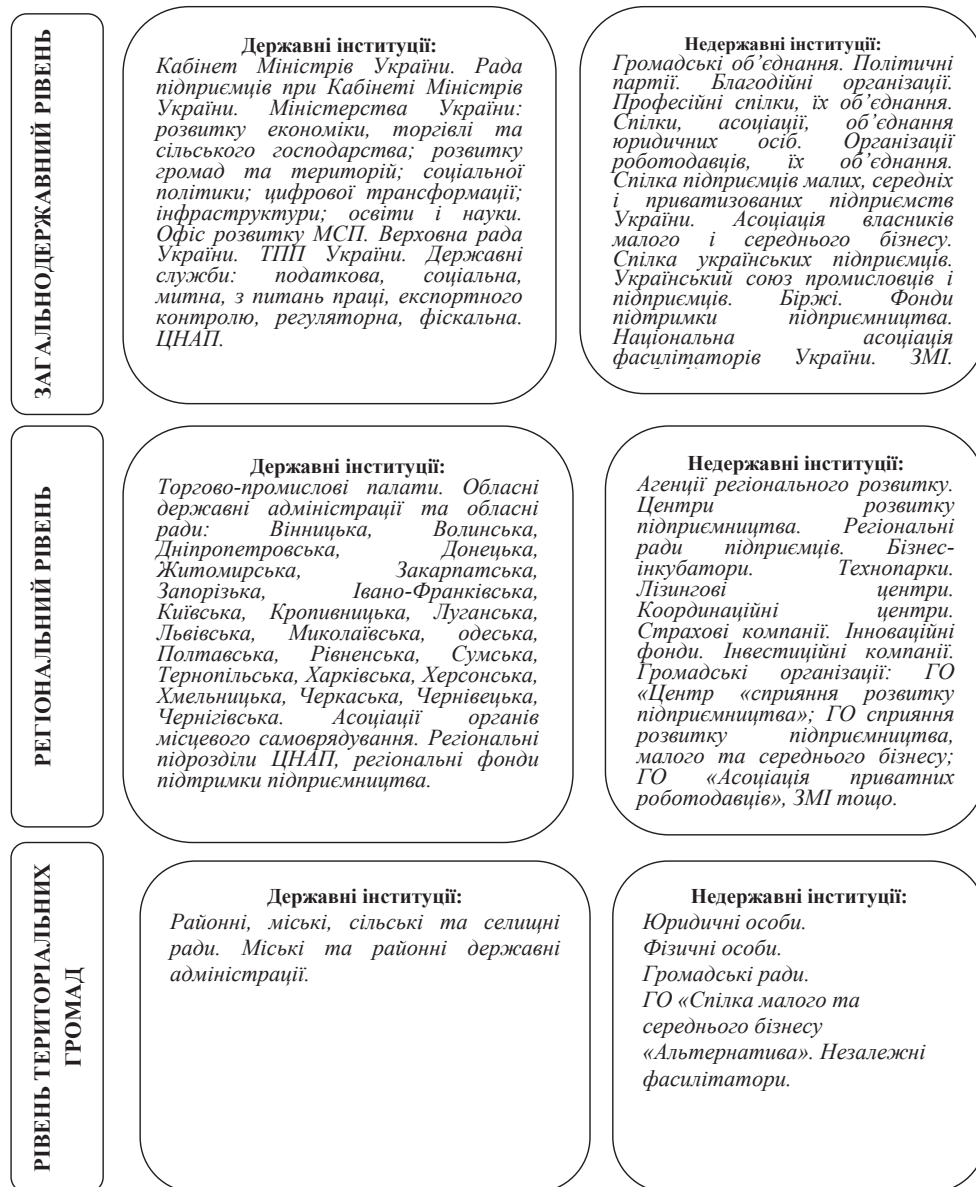

Рисунок 1 – Фасилітація розвитку малого підприємництва в Україні на різних рівнях управління

Джерело: розроблено автором

частки прибуткових суб'єктів малого підприємництва (мікропідприємництва) в країні/регіоні/територіальній громаді за період, в якому проводилися фасилітаційні заходи, %; абсолютне відхилення розміру податкового навантаження на суб'єктів малого підприємництва (мікропідприємництва) в країні/регіоні/територіальній громаді за період, в якому проводилися фасилітаційні заходи, тис. грн.; абсолютне відхилення рівня податкового навантаження на суб'єктів малого підприємництва (мікропідприємництва) в країні/регіоні/територіальній громаді за період, в якому проводилися фасилітаційні заходи, %; абсолютне відхилення рентабельності господарської діяльності суб'єктів малого підприємництва (мікропідприємництва) в країні/регіоні/територіальній громаді за період, в якому проводилися фасилітаційні заходи, %; абсолютне відхилення чисельності найманих працівників у суб'єктів малого

(мікро) підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді за період, в якому проводилися фасилітаційні заходи, осіб; абсолютне відхилення чисельності зайнятих працівників у суб'єктів малого (мікро) підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді за період, в якому проводилися фасилітаційні заходи, осіб; абсолютне відхилення рівня зайнятості населення в країні/регіоні/територіальній громаді за період, в якому проводилися фасилітаційні заходи, %; абсолютне відхилення розміру заробітної плати найманих працівників у суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді за період, в якому проводилися фасилітаційні заходи, тис. грн.; абсолютне відхилення кількості адміністративних послуг, наданих суб'єктам малого (мікро) підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді за період, в якому проводилися фасилітаційні заходи, одиниць. (табл. 4).

Таблиця 1 – Загальна характеристика основних недержавних інституцій в Україні, що беруть участь у фасилітації малого підприємництва

№ з/п	Найменування недержавної інституції	Основна мета	Види фасилітаційних заходів
1.	Спілка підприємств малих, середніх і приватизованих підприємств України [10]	Захист економічних, соціальних та інших інтересів членів спілки, створення передумов для розвитку підприємницької діяльності.	– сприяння реалізації національної та регіональних програм розвитку підприємництва – сприяння формуванню правової бази державної підтримки малих, середніх і приватизованих підприємств
2	Асоціація власників малого та середнього бізнесу [11]	Просування і захист економічних, соціальних, правових та інших інтересів своїх членів, сприяння підприємницькій діяльності, врегулювання проблемних питань при здійсненні підприємницької діяльності.	– сприяння пошуку механізмів реалізації підприємцями своїх прав – сприяння взаємодії СМП з органами державної влади та місцевого самоврядування – проведення публічних заходів (семінарів, круглих столів) з метою удосконалення нормативно-правового забезпечення господарської діяльності СМП – проведення досліджень щодо легкості ведення підприємницької діяльності, підготовка методичних рекомендацій для СМП
3	Спілка українських підприємців [12]	Створення та розвиток сприятливого бізнес-клімату в Україні	– стимулювання та підтримка експорту – забезпечення формування позитивного іміджу «підприємця» і «підприємництва» в суспільстві – популяризація підприємницької діяльності
4	Український союз промисловців і підприємців [13]	Покращання бізнес-клімату в країні	– підтримка експорту – проведення бізнес-консультацій для підприємців – проведення просвітницьких заходів – участь у законотворчій діяльності
5	Федерація профспілок працівників малого та середнього підприємництва України [14]	Координація дій організацій, що перебувають в складі Федерації, щодо представництва і захисту прав та інтересів найманих працівників підприємств малого та середнього підприємництва України.	– участь у розробці державної та регіональних програм зайнятості населення – налагодження правових відносин роботодавців та найманих працівників – участь у розробці законопроектів, проведення їх громадських експертиз.

Джерело: складено автором

Доцільно зауважити, що на результатах фасилітації малого підприємництва на всіх рівнях управління негативно позначаються наступні проблеми:

1. На загальнодержавному рівні: дефіцит матеріальних та фінансових ресурсів у суб'єктів малого підприємництва, обумовлений їх специфікою, недостатністю фінансово-кредитної державної підтримки, недостатністю кредитних ресурсів та неврегульованістю механізму кредитування суб'єктів малого та мікропідприємництва; відсутність чітко визначеної та дієвої системи податкових преференцій; недостатність державної допомоги у експортних операціях національних суб'єктів малого підприємництва; низька залученість малого підприємництва до виконання держзамовлень; недосконале нормативно-правове забезпечення господарської діяльності суб'єктів малого підприємництва; нерівність умов здійснення господарської діяльності суб'єктами малого, середнього та великого підприємництва, що обумовлена різними вихідними можливостями, ступенем доступності фінансових ресурсів та державних інвестицій, браком інформації та коштів на освоєння нової продукції та технологій.

2. На регіональному рівні та на рівні територіальних громад: недостатність та несистематичність фінансування регіональних та місцевих програм підтримки та розвитку малого підприємництва; недосконалість

контролю використання коштів, виділених суб'єктам малого підприємництва в рамках програм підтримки; відсутність ефективної взаємодії великого та малого підприємництва; нерівномірність розміщення і розвитку малого підприємництва по регіонах України.

Висновки. З метою підвищення ефективності фасилітаційних заходів діагностування результатів фасилітації розвитку малого підприємництва необхідно здійснювати на всіх рівнях управління за кількісними та якісними параметрами. Діагностика результатів фасилітації за кількісними параметрами проводиться на основі статистичної інформації та фінансово-господарської звітності суб'єктів малого підприємництва за період, в якому здійснювалися фасилітаційні заходи. Для підвищення точності діагностики розроблено систему показників результативності фасилітації малого підприємництва. Діагностика результатів фасилітації за якісними параметрами передбачає застосування комплексу методів соціологічних досліджень: анкетування, інтерв'ювання, спостереження тощо. Розробці методики діагностування передувала оцінка результатів фасилітації розвитку малого підприємництва у 4 кварталі 2019 року у Харківській області, яка виявила перелік наявних проблем та послужила підґрунтям для формування напрямів їх вирішення.

Таблиця 2 – Оцінка результатів фасилітації розвитку малого підприємництва у 4 кварталі 2019 року на прикладі Харківської області

№ з/п	Форми фасилітації	Зміст, кількісні та якісні характеристики здійснених фасилітаційних заходів	Результати фасилітації
1	Інформаційно-консультаційна підтримка	<p>– Реалізація проекту «Інтернет-дайджест» БІЗНЕС-ІНФОРМ»: супровід та інформаційне наповнення каналу інформування підприємців (КПП); підвищення рівня поінформованості СМП щодо виконання регіональної Програми близько 20 ЗМІ (в т.ч. друкованими періодичними виданнями та телерадіокомпаніями).</p> <p>– Реалізація проекту «Підвищення професійного рівня суб'єктів господарювання у Харківській області. Пошук нових шляхів розвитку підприємництва».</p> <p>– Реалізація проекту «Адаптація окремих норм Угоди про Асоціацію Україна – ЄС та підвищення обізнаності МСБ про їх виконання в частині ефективного впровадження системи забезпечення якості харчових продуктів у Харківській області».</p> <p>– Проведення експрес-курсу «Школа малого бізнесу» (10 занять).</p> <p>– Проведення серії навчальних семінарів «ІТ-інструмент для бізнесу».</p> <p>– Проведення інформаційної сесії з питань фінансово-кредитної підтримки.</p> <p>– Проведення презентації «Бізнес-сесія в Німеччині: Програма «Fit for Partnership with Germany» своїми очима».</p> <p>– Проведення семінарів «Податкові новації з 2020 року, як працювати в нових умовах»; «Як протидіяти перевіркам бізнесу?».</p> <p>– Проведення близько 240 проінформаційних семінарів на тему «Як розпочати власний бізнес».</p> <p>– Проведення більше 200 семінарів для жителів села на тему «Ефективне ведення сільського господарства».</p> <p>– Проведення 72 семінарів з питань організації зеленого туризму.</p> <p>– Реалізація освітнього проекту «Експорт. Ера-М.».</p>	<p>– Зростання кількості малих підприємств у 2019 році на 5,2% (до 22567 одиниць) порівняно з 2018 роком.</p> <p>– Зростання кількості СМП ФОП на 4,1% (до 155 304 одиниць).</p> <p>– Зростання обсягів реалізованої малими підприємствами продукції в абсолютному вимірі у 2019 році на 19,5% (до 118555,4 млн. грн.) порівняно з 2018 роком.</p> <p>– Збільшення чисельності зайнятих працівників у малому підприємстві на 1,3%.</p> <p>– Підвищення зацікавленості населення у започаткуванні підприємницької діяльності (2 тис. незайнятих громадян взяли участь у про інформаційних семінарах; 1,6 тис. осіб були учасниками семінарів для жителів села; 0,5 тис. осіб відвідали семінари з організації зеленого туризму).</p> <p>– Підвищення ефективності використання експортного потенціалу СМП.</p> <p>– Збільшення обсягів надання адміністративних послуг СМП (до 465265 у 2019 році).</p>
2	Фінансово-кредитна підтримка	<p>– Надання мікрокредитів на зворотній основі під бізнес-плани проектів за пріоритетними напрямками розвитку малого підприємництва в регіоні (виробництво, переробка та збут виготовленої продукції, придбання техніки та обладнання, інноваційні та енергозберігаючі технології, будівництво та реконструкція виробництва, надання послуг, в першу чергу, сільськогосподарського зеленого туризму) шляхом конкурсного відбору заявок: у період з 28.08.2019 р. по 28.10 2019 р. відібрано та профінансовано 2 проекти на загальну суму 210,3 тис. грн.</p> <p>– Розробка механізму часткового відшкодування відсоткових ставок за кредитами банків для СМП з обласного бюджету.</p> <p>– Реалізація програми «Новий відлік», спрямованої на підтримку, започаткування, розвиток або відновлення підприємницької діяльності ВПО (внутрішньо-переміщених осіб), учасників АТО та членів їх родин.</p> <p>– Надання одноразової допомоги по безробіттю для організації підприємницької діяльності 118 особам.</p>	
3	Нормативно-правова підтримка	<p>– Затвердження розпорядження Голови ОДА № 638 від 03.12.2018 р. [15]; Плану діяльності з підготовки проектів регуляторних актів на 2020 рік [16]; Плану графіку проведення заходів із відстеження результативності дії прийнятих регуляторних актів Харківської ОДА на 2020 рік [17].</p>	
4	Спрощення умов ведення господарської діяльності	<p>– Доукомплектування центрів надання адміністративних послуг необхідними матеріально-технічними засобами, обладнанням телекомунікаційного зв'язку, комп'ютерною технікою та програмним забезпеченням.</p>	

Джерело: складено автором на основі [18].

Таблиця 3 – Кількісні та якісні параметри діагностики результатів фасилітації малого підприємництва за рівнями управління

Кількісні параметри діагностики	Якісні параметри діагностики*
Загальнодержавний рівень	
<p>1. Кількість прийнятих нормативно-правових актів, що регулюють діяльність суб'єктів малого підприємництва, одиниць.</p> <p>2. Обсяг бюджетних коштів, спрямованих на фінансування державних програм підтримки та розвитку малого підприємництва, тис. грн.</p> <p>3. Розмір державних дотацій та субсидій на підтримку суб'єктів малого підприємництва, які працюють в пріоритетних галузях національної економіки (зокрема, в сільському господарстві) [19], тис. грн.</p> <p>4. Обсяг коштів, спрямованих на кредитну підтримку суб'єктів малого підприємництва, тис. грн. (наприклад, обсяг коштів, передбачених програмою кредитування «Доступні кредити 5 – 7 – 9%»).</p> <p>5. Обсяг державних коштів, спрямованих на розвиток інноваційного потенціалу СМП, тис. грн.</p> <p>6. Обсяг донорської допомоги СМП (наприклад гранти ЄБРР, благодійна допомога ПРООН, фінансування програм підтримки громадськими, благодійними організаціями, міжнародними фондами тощо), тис. грн.</p> <p>7. Кількість реалізованих проектів з надання інформаційно-консультаційної підтримки суб'єктам малого підприємництва загальнодержавного масштабу, одиниць (наприклад, національний форум розвитку МСП, всеукраїнські заходи ТПП України, засідання Координаційної ради з питань розвитку мікропідприємництва та малого підприємництва** [20] тощо).</p>	<p>1. Імідж підприємця – суб'єкта малого та мікропідприємництва.</p> <p>2. Залучення суб'єктів малого підприємництва до розробки нормативно-правових актів, що регулюють їх діяльність.</p> <p>3. Поінформованість суб'єктів малого підприємництва щодо змісту прийнятих нормативно-правових актів, що регулюють діяльність суб'єктів малого підприємництва.</p> <p>4. Сприйняття суб'єктами малого підприємництва прийнятих нормативно-правових актів, що регулюють їх господарську діяльність***.</p> <p>5. Зацікавленість суб'єктів малого підприємництва у діючих програмах фінансово-кредитної підтримки.</p> <p>6. Активність суб'єктів малого підприємництва щодо: участі у загальнодержавних програмах підтримки; інформаційно-консультаційних заходах з розширення економічних можливостей СМП; членства у об'єднаннях (мережах об'єднань) малого підприємництва.</p> <p>7. Зацікавленість роботодавців – суб'єктів малого підприємництва у створенні нових робочих місць.</p> <p>8. Наявність (відсутність) в країні зон вільного підприємництва.</p>
Регіональний рівень та рівень територіальних громад	
<p>1. Кількість розпоряджень голів обласних (районних) державних адміністрацій, що стосуються суб'єктів малого підприємництва.</p> <p>2. Кількість реалізованих проектів з надання інформаційно-консультаційної підтримки суб'єктам малого підприємництва в межах області (міста, села) одиниць.</p> <p>3. Обсяг коштів обласних (районних, міських) бюджетів, спрямованих на фінансування регіональних та територіальних програм підтримки та розвитку малого підприємництва, тис. грн.</p> <p>4. Розмір допомоги по безробіттю для організації підприємницької діяльності за рахунок коштів обласних (районних) бюджетів, тис. грн.</p>	<p>1. Поінформованість суб'єктів малого підприємництва щодо фасилітаційних заходів в межах області, міста, територіальної громади.</p> <p>2. Активність суб'єктів малого підприємництва щодо участі у регіональних, міських та місцевих програмах підтримки, інформаційно-консультаційних заходах (форумах, конференціях, майстер-класах, семінарах, круглих столах тощо).</p> <p>3. Сприйняття місцевих суб'єктів малого підприємництва в регіоні, громаді.</p>

Примітки:

* Проведення діагностики результатів фасилітації за якісними параметрами передбачає застосування комплексу методів соціологічних досліджень, таких як анкетування, інтерв'ювання, спостереження тощо.

** Координаційна рада з питань розвитку мікропідприємництва та малого підприємництва створена згідно постанови Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2019 р. № 892. Перше засідання відбулося 7 листопада 2019 р. До координаційної ради входить 28 осіб: 18 представників бізнес-асоціацій СМП та 10 представників уряду.

*** Сприйняття суб'єктами малого підприємництва прийнятих нормативно-правових актів, що регулюють їх господарську діяльність, може визначатися як позитивне «+», негативне «-» або нейтральне «~».

Джерело: розроблено автором

Таблиця 4 – Система показників результативності фасилітації малого підприємництва

Формули для розрахунку результативності фасилітації	Умовні позначення
$ABK_{cmt} = K_{cmt\ kn} - K_{cmt\ pn}$	<p>ABK_{cmt} – абсолютне відхилення кількості суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді, одиниць</p> <p>$K_{cmt\ kn}$ – кількість суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на кінець періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, одиниць</p> <p>$K_{cmt\ pn}$ – кількість суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на початок періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, одиниць</p>
$K_{ncmt} = \sum_1^n n_{cmt}$	K_{ncmt} – кількість новостворених суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді, одиниць
$\mathcal{C}_{ncmt} = \frac{K_{ncmt}}{K_{cmt}} * 100\%$	<p>\mathcal{C}_{ncmt} – частка новостворених суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді, %</p> <p>K_{ncmt} – кількість новостворених суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на кінець періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, одиниць</p> <p>K_{cmt} – кількість суб'єктів підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на кінець періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, одиниць</p>
$ABK_{ncmt} = K_{ncmt} - K_{zrcmt}$	<p>ABK_{ncmt} – абсолютне відхилення кількості новостворених суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді, одиниць</p> <p>K_{ncmt} – кількість новостворених суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на кінець періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, одиниць</p> <p>K_{zrcmt} – кількість суб'єктів малого підприємництва, знятих з реєстрації в країні/регіоні/територіальній громаді на кінець періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, одиниць</p>
$ABD_{cmt} = D_{cmt\ kn} - D_{cmt\ pn}$	<p>ABD_{cmt} – абсолютне відхилення доходів суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді, тис. грн.*</p> <p>$D_{cmt\ kn}$ – дохід суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на кінець періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, тис. грн.</p> <p>$D_{cmt\ pn}$ – дохід суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на початок періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, тис. грн.</p>
$AB\Pi_{cmt} = \Pi_{cmt\ kn} - \Pi_{cmt\ pn}$	<p>$AB\Pi_{cmt}$ – абсолютне відхилення прибутку до оподаткування суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді, тис. грн.</p> <p>$\Pi_{cmt\ kn}$ – прибуток до оподаткування суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на кінець періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, тис. грн.</p> <p>$\Pi_{cmt\ pn}$ – прибуток до оподаткування суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на початок періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, тис. грн.</p>
$AB\mathcal{C}\Pi_{cmt} = \mathcal{C}\Pi_{cmt\ kn} - \mathcal{C}\Pi_{cmt\ pn}$	<p>$AB\mathcal{C}\Pi_{cmt}$ – абсолютне відхилення чистого прибутку суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді, тис. грн.</p> <p>$\mathcal{C}\Pi_{cmt\ kn}$ – чистий прибуток суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на кінець періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, тис. грн.</p> <p>$\mathcal{C}\Pi_{cmt\ pn}$ – чистий прибуток суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на початок періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, тис. грн.</p>
$\mathcal{C}_{ncmt} = \frac{K_{ncmt}}{K_{cmt}} * 100\%$	<p>\mathcal{C}_{ncmt} – частка прибуткових суб'єктів малого підприємництва в загальній кількості суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді, %</p> <p>K_{ncmt} – кількість прибуткових суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді станом на кінець періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, одиниць</p> <p>K_{cmt} – загальна кількість суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді станом на кінець періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, одиниць</p>
$AB\mathcal{C}_{ncmt} = \mathcal{C}_{ncmt\ kn} - \mathcal{C}_{ncmt\ pn}$	<p>$AB\mathcal{C}_{ncmt}$ – абсолютне відхилення частки прибуткових суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді, %</p> <p>$\mathcal{C}_{ncmt\ kn}$ – частка прибуткових суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на кінець періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, %</p> <p>$\mathcal{C}_{ncmt\ pn}$ – частка прибуткових суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на початок періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, %</p>
$AB\Pi\Pi_{cmt} = \Pi\Pi_{cmt\ kn} - \Pi\Pi_{cmt\ pn}$	<p>$AB\Pi\Pi_{cmt}$ – абсолютне відхилення розміру податкового навантаження на суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді, тис. грн.</p> <p>$\Pi\Pi_{cmt\ kn}$ – податкове навантаження на суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на кінець періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, тис. грн.</p> <p>$\Pi\Pi_{cmt\ pn}$ – податкове навантаження на суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на початок періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, тис. грн.</p>

Закінчення табл. 4

$ABP_{\text{ПН}} = P_{\text{ПН}} - P_{\text{ПН}}$ $P_{\text{ПН}} = \frac{ПН}{Д} * 100\%$	<p>ABP_{ПН} – Абсолютне відхилення рівня податкового навантаження на суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді, %</p> <p>P_{ПН} – рівень податкового навантаження на суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на кінець періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, %</p> <p>P_{ПН} – рівень податкового навантаження на суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на початок періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, %</p> <p>ПН – податкове навантаження на суб'єктів малого підприємництва, тис. грн.</p> <p>Д – доходи суб'єктів малого підприємництва, тис. грн.</p>
$ABP_{\text{РП}} = P_{\text{РП}} - P_{\text{РП}}$	<p>ABP_{РП} – абсолютне відхилення рентабельності господарської діяльності суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді, %</p> <p>P_{РП} – рентабельність господарської діяльності суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на кінець періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, %</p> <p>P_{РП} – рентабельність господарської діяльності суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на початок періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, %</p>
$AB_{\text{ЧНП}} = ЧНП - ЧНП$	<p>AB_{ЧНП} – абсолютне відхилення чисельності найманих працівників у суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді, осіб</p> <p>ЧНП – чисельність найманих працівників у суб'єктів малого підприємництва на кінець періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, осіб</p> <p>ЧНП – чисельність найманих працівників у суб'єктів малого підприємництва на початок періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, осіб</p>
$AB_{\text{ЧЗП}} = ЧЗП - ЧЗП$	<p>AB_{ЧЗП} – абсолютне відхилення чисельності зайнятих працівників у суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді, осіб</p> <p>ЧЗП – чисельність зайнятих працівників у суб'єктів малого підприємництва на кінець періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, осіб</p> <p>ЧЗП – чисельність зайнятих працівників у суб'єктів малого підприємництва на початок періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, осіб</p>
$AB_{\text{ЗН}} = ЧЗН - ЧЗН$ $ЧЗН = \frac{ЗН}{ПН} * 100\%$	<p>AB_{ЗН} – Абсолютне відхилення рівня зайнятості населення в країні/регіоні/територіальній громаді, %</p> <p>ЧЗН – частка зайнятого населення у загальній кількості працездатного населення на кінець періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, %</p> <p>ЧЗН – частка зайнятого населення у загальній кількості працездатного населення на початок періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, %</p> <p>ЗН – чисельність зайнятого населення в країні/регіоні/територіальній громаді, осіб</p> <p>ПН – чисельність працездатного населення в країні/регіоні/територіальній громаді, осіб</p>
$AB_{\text{ЗП}} = ЗП - ЗП$	<p>AB_{ЗП} – Абсолютне відхилення розміру заробітної плати найманих працівників у суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді, тис. грн. (в розрахунку на місяць)</p> <p>ЗП – заробітна плата найманих працівників у суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на кінець періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, тис. грн. (в розрахунку на місяць)</p> <p>ЗП – заробітна плата найманих працівників у суб'єктів малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на початок періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, тис. грн. (в розрахунку на місяць)**</p>
$AB_{\text{КАП}} = КАП - КАП$	<p>AB_{КАП} – абсолютне відхилення кількості адміністративних послуг, наданих суб'єктам малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді, одиниць</p> <p>КАП – кількість адміністративних послуг, наданих суб'єктам малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на кінець періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, одиниць</p> <p>КАП – кількість адміністративних послуг, наданих суб'єктам малого підприємництва в країні/регіоні/територіальній громаді на початок періоду, в якому проводилися фасилітаційні заходи, одиниць</p>

Примітки:

* З метою нівелювання фактору інфляції при визначенні результативності фасилітації доцільно застосовувати індекси інфляції стосовно показників попереднього періоду.

** При розрахунку заробітної плати найманих працівників у суб'єктів малого підприємництва на початок періоду використовуються дані по заробітній платі найманих працівників у суб'єктів малого підприємництва за попередній період, тривалість якого є аналогічною тому, в якому проводилися фасилітаційні заходи. Заробітна плата розраховується як середній показник за місяць в межах визначеного періоду.

Джерело: розроблено автором

Список використаних джерел:

1. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 25.04.2020).
2. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики. Видавництво «Знання», 2008. 302 с.
3. Семченко-Ковальчук О.Б. Чинники ефективного розвитку малого і середнього бізнесу. Полтавська державна аграрна академія. URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/7.2/252.pdf> (дата звернення 22.01.2020).
4. Корогод І.В. Роль малого бізнесу в структурних трансформаціях регіональних господарських систем: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.05. Чернівці, 2016. 227 с.
5. Орлова В.О. Сутність і функції малого бізнесу в сучасній економіці. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського*. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jm/Soc_Gum/Vdnuet/econ/2011_3/Orlova.pdf. (дата звернення 20.01.2020).
6. Ткаченко Т.П., Кавтиш О.П. Підприємницьке середовище функціонування малого бізнесу в Україні. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2014. № 11. URL: <http://economy.kpi.ua/uk/node/344> (дата звернення 7.05.2020).
7. Якушева О.В. Економічний розвиток і підтримка малого та середнього бізнесу на регіональному рівні: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.05. Черкаси, 2017. 288 с.
8. П'ятницька Г.Т. Управління підприємством в епоху глобалізму: монографія. /Г.Т. П'ятницька – К.: Логос, 2006. 568 с.
9. Сайт Міністерства розвитку громад та територій. В регіонах завершується процес підготовки регіональних стратегій розвитку. URL: <https://www.minregion.gov.ua/press/news/v-regionah-zavershuetsya-proces-pidgotovky-regionalnyh-strategij-rozvytku/> (дата звернення 11.04.2020).
10. Інформація про результати діяльності Спільки підприємців малих, середніх і приватизованих підприємств України протягом 2016-2017 років. URL: <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2017/10/Bykovets-V.M.-Spilka-pidpryyemstiv-malyh-serednih-i-pryvatyzovanyh-pidpryyemstv-Ukrayiny.pdf> (дата звернення 10.04.2020).
11. Сайт Асоціації власників малого та середнього бізнесу. URL: <https://pidpruemci.kiev.ua/pro-asocziacziyu>. (дата звернення 8.04.2020).
12. Сайт Спільки українських підприємців. URL: <https://sup.org.ua/> (дата звернення 12.04.2020).
13. Сайт Українського союзу промисловців і підприємців. URL: <https://uspp.ua/> (дата звернення 12.04.2020).
14. Сайт Федерації профспілок працівників малого та середнього підприємництва України. URL: <http://federation.org.ua/> (дата звернення 10.04.2020).
15. Про забезпечення реалізації державної регуляторної політики в Харківській області: розпорядження Голови Харківської обласної державної адміністрації № 638 від 03.12.2018 р. Офіційний веб-сайт Харківської ОДА. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/dokumenty/rozporjadzhennya/2831/2954/96257> (дата звернення 15.04.2020).
16. План діяльності обласної державної адміністрації з підготовки проектів регуляторних актів на 2020 рік. Офіційний веб-сайт Харківської ОДА. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/dokumenty/regulyatorna-politika/195/101336> (дата звернення 16.04.2020).
17. План-графік проведення заходів із відстеження результативності дії прийнятих регуляторних актів обласної державної адміністрації на 2020 рік. Офіційний веб-сайт Харківської ОДА. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/dokumenty/regulyatorna-politika/195/101337> (дата звернення 15.04.2020).
18. Аналітична довідка щодо сприяння розвитку малого та середнього підприємництва в Харківській області за IV квартал 2019 року. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/431/43045/files/Аналіт%20довідка%20-%20за%20IV%20квартал%202019%20року.pdf>? (дата звернення 12.04.2020).
19. Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання фінансової підтримки розвитку фермерських господарств: Постанова Кабінету Міністрів України, чинний документ 126-2019-п, прийнятий від 30.01.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/126-2019-%D0%BF> (дата звернення 5.05.2020).
20. Національна платформа малого та середнього бізнесу. Запрацювала Координація з питань розвитку мікропідприємництва та малого підприємництва. URL: <https://platforma-msb.org/zapratsyuvava-koordinatsiya-z-pytan-rozvytku-mikropidpryyemnytstva-ta-malogo-pidpryyemnytstva/> (дата звернення 1.06.2020).

References:

1. Site of State Statistics Service of Ukraine (2019). Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 25 April 2020).
2. Varnaliy Z.S. (2008). Male pidpryyemnytstvo: osnovy teorii i praktyky [Small business: basics of theory and practice]. Vydavnytstvo «Znannia». (in Ukrainian).
3. Semchenko-Kovalchuk O.B. Chynnyky efektyvnoho rozvytku maloho i serednoho biznesu [Factors of effective development of small and medium business]. Poltavska derzhavna ahrarna akademiia. Available at: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/7.2/252.pdf> (accessed 22 January 2020).
4. Korohod I.V. (2016). Rol maloho biznesu v strukturnykh transformatsiyakh rehionalnykh hospodarskykh system [The role of small business in the structural transformations of regional economic systems]. (PhD Thesis), Chernihiv.
5. Orlova V.O. Sutnist i funktsii maloho biznesu v suchasni ekonomitsi [The essence and functions of small business in the modern economy]. Visnyk Donetskoho natsionalnoho universytetu ekonomiky i torhivli imeni Mykhaila Tuhan-Baranovskoho. Available at: http://www.nbu.gov.ua/old_jm/Soc_Gum/Vdnuet/econ/2011_3/Orlova.pdf. (accessed 20 January 2020).
6. Tkachenko T.P., Kavtysh O.P. (2014). Pidpryyemnytske seredovyshe funktsionuvannia maloho biznesu v Ukraini [Entrepreneurial environment of small business in Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk NTUU «KPI» [Economic Bulletin of NTUU "KPI"]*. Kyiv, № 11. Available at: <http://economy.kpi.ua/uk/node/344> (accessed 7 May 2020).
7. Yakusheva O.V. (2017). Ekonomichnyi rozvytok i pidtrymka maloho ta serednoho biznesu na rehionalnomu rivni [Economic development and support of small and medium business at the regional level]. (PhD Thesis), Cherkasy.
8. Piatnytska H.T. Upravlinnia pidpryyemstvom v epokhu hlobalizmu: monohrafiia [Enterprise management in the era of globalism: a monograph]. Kyiv: Lohos. (in Ukrainian).
9. Sait Ministerstva rozvytku hromad ta terytorii. V rehionakh zavershuietsia protses pidhotovky rehionalnykh stratehii rozvytku. [In the regions, the process of preparing regional development strategies is nearing completion]. Available at: <https://www.minregion.gov.ua/press/news/v-regionah-zavershuetsya-proces-pidgotovky-regionalnyh-strategij-rozvytku/> (accessed 11 April 2020).

10. Informatsiia pro rezultaty diialnosti Spilky pidpriemstiv malykh, serednikh i pryvatyzovanykh pidpriemstv Ukrainy protiahom 2016-2017 rokov. [Information on the results of the Union of Entrepreneurs of Small, Medium and Privatized Enterprises of Ukraine during 2016-2017]. Available at: <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2017/10/Bykovets-V.M.-Spilka-pidpriyemstiv-malyh-serednih-i-pryvatyzovanyh-pidpriyemstv-Ukrayiny.pdf> (accessed 10 April 2020).

11. Sait Asotsiatsii vlasnykiv maloho ta serednoho biznesu. Available at: <https://pidpruemci.kiev.ua/pro-asocziacziyu>. (accessed 8 April 2020).

12. Sait Spilky ukrainskykh pidpriemstiv. Available at: <https://sup.org.ua/> (accessed 12 April 2020).

13. Sait Ukrainskoho soiuзу promyslovtiv i pidpriemstiv. Available at: <https://uspp.ua/> (accessed 12 April 2020).

14. Sait Federatsii profspilok pratsivnykiv maloho ta serednoho pidpriyemnytstva Ukrainy. Available at: <http://federation.org.ua/> (accessed 10 April 2020).

15. Pro zabezpechennia realizatsii derzhavnoi rehuliatornoj polityky v Kharkivskii oblasti: rozporiadzhennia Holovy Kharkivskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii № 638 vid 03.12.2018 r. [On ensuring the implementation of state regulatory policy in the Kharkiv region: order of the Head of the Kharkiv Regional State Administration № 638 dated 03.12.2018]. Ofitsiyni veb-sait Kharkivskoi ODA. Available at: <https://kharkivoda.gov.ua/dokumenti/rozporiadzhennya/2831/2954/96257> (accessed 15 April 2020).

16. Plan diialnosti oblasnoi derzhavnoi administratsii z pidhotovky proektiv rehuliatornykh aktiv na 2020 rik. [Plan of activity of the regional state administration on preparation of projects of regulatory acts for 2020]. Ofitsiyni veb-sait Kharkivskoi ODA. Available at: <https://kharkivoda.gov.ua/dokumenti/regulatoryna-politika/195/101336> (accessed 16 April 2020).

17. Plan-hrafik provedennia zakhodiv iz vidstezhennia rezultatyvnosti dii pryiniatykh rehuliatornykh aktiv oblasnoi derzhavnoi administratsii na 2020 rik. [Plan-schedule of measures to monitor the effectiveness of the adopted regulatory acts of the regional state administration for 2020]. Ofitsiyni veb-sait Kharkivskoi ODA. Available at: <https://kharkivoda.gov.ua/dokumenti/regulatoryna-politika/195/101337> (accessed 15 April 2020).

18. Analychna dovidka shchodo spriannia rozvytku maloho ta serednoho pidpriyemnytstva v Kharkivskii oblasti za IV kvartal 2019 roku. [Analytical information on promoting the development of small and medium enterprises in the Kharkiv region for the IV quarter of 2019]. Available at: <https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/431/43045/files/Аналіт%20довідка%20-%20за%20IV%20квартал%202019%20року.pdf> (accessed 12 April 2020).

19. Pro vnesennia zmin do Poriadku vykorystannia koshtiv, peredbachenykh u derzhavnomu biudzheti dlia nadannia finansovoi pidtrymky rozvytku fermerskykh hospodarstv: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy, chynnyi dokument 126-2019-p, pryiniaty vid 30.01.2019 r. [On amendments to the Procedure for the use of funds provided in the state budget for the provision of financial support for the development of farms: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, current document 126-2019-n, adopted on 30.01.2019.]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/126-2019-%D0%BF> (accessed 5 May 2020).

20. Natsionalna platforma maloho ta serednoho biznesu. Zapratsiuvala Koordrada z pytan rozvytku mikropidpriyemnytstva ta maloho pidpriyemnytstva. [The Coordinating Council for the Development of Micro-Entrepreneurship and Small Business has started working]. Available at: <https://platforma-msb.org/zapratsyuvava-koordinada-z-pytan-rozvytku-mikropidpriyemnytstva-ta-malogo-pidpriyemnytstva/> (accessed 1 June 2020).

Lukashova Liudmyla

Kyiv National University of Trade and Economics

DIAGNOSIS OF FACILITATION RESULTS OF SMALL ENTREPRENEURSHIP AT DIFFERENT LEVELS OF MANAGEMENT

The article is devoted to the problem of diagnosing the results of facilitation of small business at different levels of government: national, regional and territorial communities. The relevance of the topic of this study is due to the fact that the issues of improving the efficiency and effectiveness of small business, ensuring its innovative focus and adaptability today remain out of modern scientific thought, therefore, objective is the need for comprehensive basic research on small business development., in particular, diagnosing its results at all levels of government. The purpose of the study is to develop a methodology for diagnosing the results of facilitation of small business by levels of government. The list of state and non-state institutions involved in the process of facilitating the development of small business is determined. The characteristics of the main non-state participating institutions are given. Based on a preliminary assessment of the results of facilitation of small business development, conducted on the example of Kharkiv region, identified "bottlenecks" of diagnosis and substantiated the list of quantitative and qualitative criteria for diagnosing the results of facilitation. To increase the accuracy of diagnosis by quantitative parameters, a system of performance indicators for facilitating the development of small business has been developed. The main scientific method of research in the article is systemic. Its application has led to the study of bottlenecks in the process of diagnosing the facilitation of the development of national small business. To obtain specific scientific results, the following general scientific research methods were used: hypothetical-deductive – to build the main working hypothesis of the study; inductive – to move from the results of a scientific experiment to the development of general guidelines; method of analysis – to identify problematic aspects of the diagnosis of facilitation of small business development. The practical significance of the obtained results lies in the possibility of applying the methodology for diagnosing the results of small business facilitation in the process of implementing and evaluating the effectiveness of small business facilitation programs at different levels of government.

Key words: *facilitation, small business, micro-entrepreneurship, management levels, diagnostics, facilitation effectiveness.*

JEL classification: F63, L26, L51, L53, M21